

Tydzień Noblowski

Nagroda Nobla w dziedzinie literatury

Tydzień
Noblowski

Alfred Nobel

21 X 1833 Sztokholm – 10 XII 1896 San Remo

Zajmował się wynalazkami o znaczeniu militarnym, takimi jak **dynamit** i **proch bezdymny**.

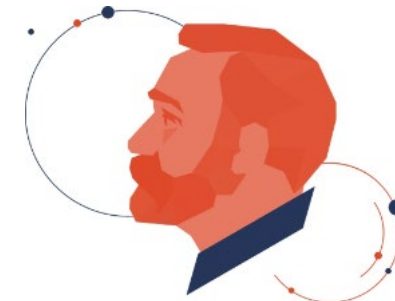
Prowadził także prace m.in. nad: telefonem, bateriami, fonografem, elektrycznymi żarówkami, rozwojem syntetycznego kauczuku, skóry, jedwabiu.

Zgromadził majątek szacowany na ok. **6,5 miliona dolarów**. Będąc wynalazcą zajmującym się między innymi odkryciami wykorzystywanymi w działaniach wojennych, zawdzięczał swoje bogactwo w dużej mierze produkcji „narzędzi śmierci”. Stanowiło to dla Nobla poważny problem moralny. Na wynalazcy głęboko odcisnęła się także osobista tragedia. W wyniku eksplozji nitrogliceryny w należącej do niego fabryce zginął jego brat.

Władał biegle kilkoma językami. Pisywał wiersze, pozostawił niedokończoną powieść. Był pacyfistą. Wierzył w dobroczynną rolę nauki i postępu technicznego.

Nagroda Nobla

Czy wiecie, jak wyglądały początki tego wyróżnienia?

Wszystko zaczęło się od **testamentu Alfreda Nobla**, zatwierdzonego 27 listopada 1895 roku. Na poznanie treści ostatniej woli wynalazcy dynamitu świat musiał poczekać jeszcze ponad rok. Po śmierci Nobla w 1896 roku, ku oburzeniu jego rodziny, okazało się, że szwedzki chemik zdecydował się **przeznaczyć cały swój majątek na ufundowanie nagrody**, którą dzisiaj znamy właśnie jako Nagrodę Nobla.

Zgodnie z wolą Nobla, wyróżnienie to miało trafiać do rąk osób, których osiągnięcia miały **niebagatelne znaczenie dla dobra ludzkości**.

Pięć czy sześć Nagród Nobla?

W ilu dziedzinach przyznaje się to wyróżnienie?

Nagrodę Nobla przyznaje się w sześciu dziedzinach: **fizyki, chemii, fizjologii lub medycyny, literatury i nauk ekonomicznych**. Do tego należy doliczyć także **Pokojową Nagrodę Nobla** przyznawaną przez Norweski Komitet Noblowski.

Co ciekawe, w swoim testamencie Nobel wspomniał **jedynie o pięciu dziedzinach**, w których miała być przyznawana nagroda. W ostatniej woli Szweda **nie było mowy o dziedzinie nauk ekonomicznych**. Historia wyróżnienia w tej dziedzinie zaczyna się w 1968 roku, gdy **Bank Szwecji przekazał Fundacji Noblowskiej datkę** potrzebny do ufundowania tej nagrody. Co więcej, oficjalnie nie jest to tak naprawdę Nagroda Nobla, lecz **Nagroda Banku Szwecji im. A. Nobla w dziedzinie nauk ekonomicznych**.

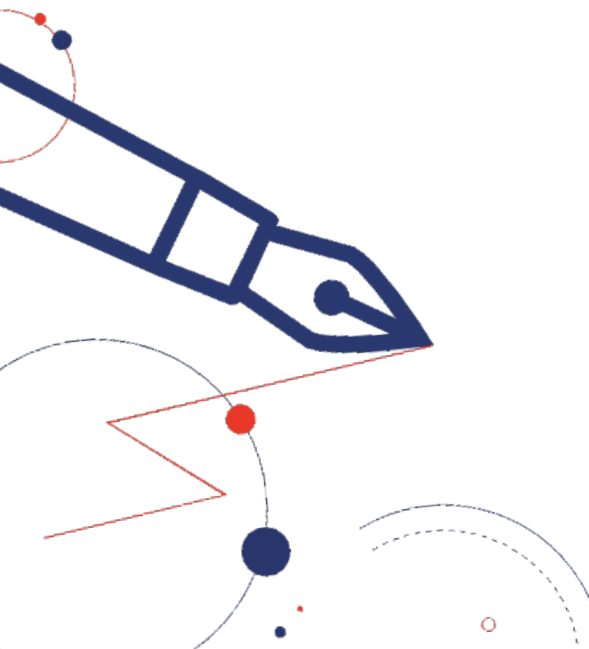

Nagroda Nobla w dziedzinie literatury

W swoim testamencie Alfred B. Nobel określił, że nagroda w dziedzinie literatury powinna przypaść **osobie, która „stworzy najwybitniejsze dzieło z kierunkiem idealistycznym”**.

Wyróżnienie **jest przyznawane od początku trwania konkursu, czyli od 1901 roku. Jako pierwszy został uhonorowany Sully Prudhomme.**

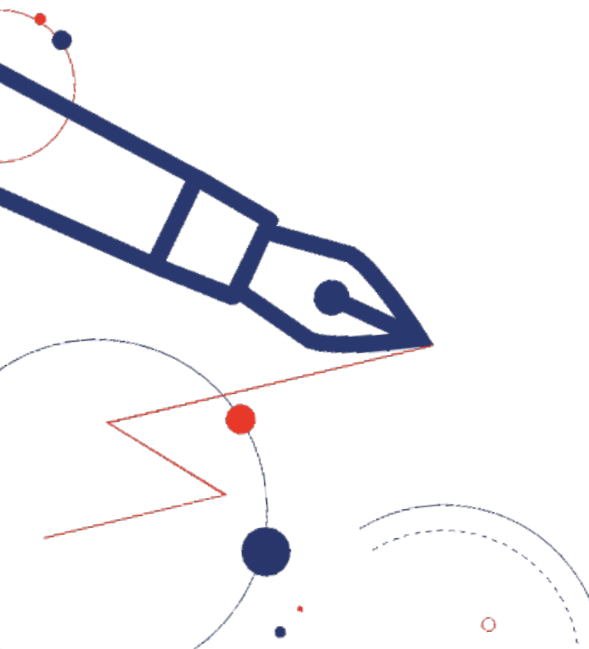
Sam **Alfred Nobel miał szerokie zainteresowania kulturalne. We wczesnej młodości rozwinął swoje zainteresowania literackie, które trwały przez całe życie. Jego biblioteka składała się z bogatego i szerokiego wyboru literatury w różnych językach. W ostatnich latach życia próbował swoich sił jako pisarz i zaczął pisać beletrystykę.**

Kto decyduje o wyborze laureata?

Za wybór laureata Nagrody Nobla w dziedzinie literatury odpowiada Akademia Szwedzka (De Aderton). Należą do niej dożywotnio wybitni pisarze, językoznawcy, literaturoznawcy, historycy oraz prawnik. Komitet Noblowski w dziedzinie literatury składa się z czterech lub pięciu członków Akademii wybieranych na okres trzech lat. Jego zadaniem jest ocena nominacji i prezentacja Akademii Szwedzkiej swoich rekomendacji.

Uroczyste wręczenie wyróżnień następuje 10 grudnia w Filharmonii w Sztokholmie. Podczas ceremonii laureaci otrzymują medale, dyplomy oraz czek na nagrodę pieniężną.

Kto otrzymał Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury w 2022 roku?

W 2022 roku Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury otrzymała **Annie Ernaux**, francuska pisarka doceniona przez Akademię Szwedzką za „odwagę i kliniczną przenikliwość, z jaką odkrywa korzenie, wyobcowanie i zbiorowe ograniczenia pamięci osobistej”.

Annie Ernaux w swojej twórczości łączy wątki autobiograficzne z szerszą perspektywą społeczną, opisując doświadczenia osobiste i pokoleniowe na tle dziejów drugiej połowy XX i początku XXI wieku.

Kto otrzymał Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury w 2023 roku?

W 2023 roku Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury otrzymał **John Fosse**, norweski pisarz i dramaturg, doceniony przez Akademię Szwedzką za **nowatorską prozę i sztuki teatralne, które dają wyraz temu, co niewypowiedziane.**

Ill. Niklas Elmehed © Nobel Prize

Outreach
NAGRODA NOBLA W DZIEDZINIE LITERATURY

Tydzień
Noblowski

Czym charakteryzuje się twórczość tegorocznego Noblisty?

- John Fosse jest autorem powieści, poezji, esejów, sztuk teatralnych i książek dla dzieci.
- **Noblista pisze w języku nynorsk** – mniej popularnym z dwóch oficjalnych standardów piśmienniczych języka norweskiego. W taki sposób pisarz podkreśla zakorzenienie w swoim norweskim pochodzeniu.
- **Fosse jest minimalistą słowa. Jego postacie mówią oszczędnie, a ich słownictwo jest skromne.** Język pisarza jest pozbawiony nadmiaru przymiotników, przysłówków, brak w nim detalicznych opisów. Akcja w jego utworach rozwija się wolno, a napięcie między postaciami jest ważniejsze od wydarzeń.

Czym charakteryzuje się twórczość tegorocznego Noblisty?

- **Johna Fossego fascynuje zwyczajność i samotność.** Jego bohaterowie borykają się z emocjami, o których zazwyczaj niewiele się mówi: trwogą, melancholią, zazdrością, bezsilnością, poczuciem zagubienia i niepewności.
- W swoich dziełach pisarz stawia fundamentalne pytanie: co czyni nas tymi, kim jesteśmy?
- Mimo trudnych emocji, które opisuje autor, dzieła Fossego charakteryzuje humor oraz naiwna wrażliwość na surowe obrazy ludzkiego doświadczenia.
- Pospolitość problemów podejmowanych przez pisarza i prezentowanych w scenerii codziennego życia zwykłych ludzi sprawia, że jego utwory cieszą się dużym uznaniem na całym świecie.

Zadania

1. **Praca samodzielna.** Przypomnij sobie, na czym polega minimalizm w literaturze. Zastanów się, jakie znasz utwory z literatury polskiej i światowej, które zostały napisane zgodnie z zasadami tego nurtu?
2. **Praca grupowa.** Zastanówcie się w grupach do 4 osób, jakich znacie autorów literatury polskiej i światowej dowolnych epok, którzy w swoim dorobku sięgnęli po każdy z 3 rodzajów literackich: lirykę, epikę i dramaty? Podajcie po min. 1 przykładzie dzieła do każdego rodzaju literackiego.
3. **Praca domowa.** Zastanów się, jak literatura może dawać wyraz temu, co niewypowiedziane? Przygotuj krótką wypowiedź, w której odwołasz się do utworów z literatury polskiej i/lub światowej.

Bibliografia

1. Prize announcement, dostęp z: <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/> (05.10.2023)
2. Anders Olsson, *Bibliographical notes*, dostęp z: <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2023/bio-bibliography/> (05.10.2023)
3. *Słownik pisarzy świata*, pod red. J. Maślanki, Kraków 2008.
4. Randy Boyagoda, *God, Art and Death in the Same (Very Long) Sentence*, „The New York Times”, 22 lutego 2022, dostęp z: <https://www.nytimes.com/2022/02/22/books/review/jon-fosse-septology.html> (05.10.2023)
5. Remo Verdickt, Emiel Roothoof, *A Second, Silent Language: A Conversation with Jon Fosse*, dostęp z: <https://lareviewofbooks.org/article/a-second-silent-language-a-conversation-with-jon-fosse/> (05.10.2023)

Uzupełniająco:

1. *Słownik terminów literackich*, pod red. J. Sławińskiego, Wrocław 1998.

O Autorce:

Anna Bykova – absolwentka Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, obecnie doktorantka Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych UW w dyscyplinie Literaturoznawstwo. W pracy badawczej skupia się na konstrukcji postaci literackiej w prozie i poezji XX i XXI wieku oraz korespondencji literatury i sztuk plastycznych.

UNIwersytet
Warszawski

CENTRUM
WSPÓŁPRACY
I DIALOGU

Partner wydarzenia:

